

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

A redukcióról

Változatok és aspektusok a XX. századi és a kortárs
képzőművészetben, személyes nézőpontból

DLA értekezés tézisei.

Szabó Dorottya
2008

1. tézis.

Előszó.

Doktori dolgozatomat alkotói formálódási útdetekciónak tekintem. Legfőbb célja munkám időleges pozicionálása és motivációim tudatosítása. Esetleges, szubjektív és töredékes művészetképet vázoló fel. A kiindulási alapot és közös nevezőt saját alkotói szemléletem jelenti.

2. tézis.

Alkotói tevékenységem és a redukció.

Áttekintem munkám alakulását az egyszerűsítésre törekvés szempontjából. Összefoglalom a festményeimet meghatározó jegyeket. Önreflektíven, a kortárs kontextust keresve vizsgálom tevékenységemet. Szisztematikusan áttekintem és artikulálom a gyakran érzések szintjén jelentkező gondolataimat.

3. tézis.

Közelítés a redukció meghatározásához.

A redukció és a redukált művek jellemzői:

- gazdag jelentéskonzentrátumok megjelenítése az egyszerű formát öltött művekben,
- törekvés az esszenciálisra,
- nyitottság a különféle, akár egymástól távoli értelmezések felé,
- szellemi igényű, a világ sajátos értelmezésére törekszik,
- visszafogott színvilág (festészetben), síkszerűség, jelzésszerűség,
- személyes és „átírt” figurativitás, a felesleges kiszűrése,
- a mű anyagszerűsége háttérbe szorul, az anyagok minősége érzékenyebbé válik,
- nem kötődik meghatározott műfajhoz, technikák felett áll,
- szoros kapcsolatban van a komplexitással, a világ csak egyszerűsítéssel képezhető le,
- a redukció a sűrítés eszköze, a gondolatok megfogalmazhatóvá tételében játszik szerepet.

4. tézis.

Redukció a huszadik századi képzőművészetben.

A művészettörténetet figyelve időről-időre felbukkannak olyan műcsoportok, amelyek a felgyülemlett bonyolultságot próbálják egyszerűsíteni. A valóságról alkotott kép egyre komplexebbé vált. Megrendült a bizalom a világ leképezhetőségében.

A XX. század egyik újdonsága az volt, hogy a művészet megszabadult az ábrázolás kényszerétől. Az egyéni érzelmi, gondolati viszonyulások kerültek a vizsgálódások középpontjába. A belső feltárásának igényével a reduktív, egyszerűsítő szemlélet egyre nagyobb teret hódított.

Olyan műveket és művészeti víziókat kerestem, amelyek az egyszerűsítés szemléletének különböző aspektusait mutatják be. Az anyagiság és anyagtalanodás, a sűrítés és feloldódás határterületein egyensúlyoznak:

- Mondrian és Kandinszkij a valóság elemeit „megtisztítva” egyetemes igazságok feltárására törekedett.
- Malevics is a természet formáiból indul ki, de műve mentes a naturális asszociációktól. A Szuprematizmus a redukción a haszonelvűség, a társadalmi optimizmus szolgálatába állította.
- A minimal art a mű jelentésének teljes elvonására törekedett. A redukción folyamata nem érhető tetten, csak a műtárgy pusztá jelenléte.
- Eva Hesse anyagainak érzékenységevel „lágýtítja” a minimal redukciónak keménységét.
- Az arte povera a művészet emelkedettségét a hétköznapi élet anyagainak használatával egyszerűsítette.
- A konceptuális művészet a gondolat anyagtalanságát helyezte a mű tárgyi jelenvalóságá elé.

5. tézis.

Redukált művek a külföldi kortárs képzőművészetben.

A kortárs képzőművészetben léteznek „halkszavú” művek, amelyek a nyüzsgő képek felgyorsult tempójához kritikusan viszonyulva, a kaotikusságot elutasítva határozzák meg magukat. Ezek a művek nagy teret engednek a befogadó saját viszonyulásainak. A kortárs képzőművészet redukción szálai a minimalizmusban és a koncept művészetben gyökereznek.

A konceptuális megközelítés kedvez a sűrítő, egyszerűsítő gondolkodásnak. A minimalista szemlélet a látvány lecsupaszításával a figyelem koncentrációját igényli.

Az alkotói módszerek, ideák egymás mellett léteznek. Széles spektrumon helyezkednek el azok a művek, amelyek az egyszerűsítés szemléletét hordozzák. Válogatásommal ezt a sokszínűséget próbáltam megjeleníteni:

- A festészetben központi helyet foglal el a redukción gondolköre. Luc Tuymans a festészetet a képiség redukciónjának tartja.
- Az egyszerűsítés szemlélete kiválóan érhető tetten a rajz területén, amely erőteljesen van jelen a mai képzőművészetben, például Toba Khedoori művészetében.
- Az egyszerűsítés az anyag fokozatos eliminálásához vezethet. A formába öntés határainak feszegetése állandó kihívást jelent. Olyan műveket említek, amelyek a néző belső „vetítési” képességét aknázzák ki, például Karin Sander Zeigen című installációja.
- A minimal emblemikus eleme a kocka. Egyszerűségében alkalmas arra, hogy a legkülönbözőbb alkotói szemléletmódokhoz igazodjon. Példákon mutatom be, hogyan idomul ez a homogén forma az adott kontextushoz.

- Olyan művekről is írok, amelyek a tér esetlegességeit egyszerűsítik reduktív szemléletükkel.
- A hétköznapi, banális tárgykból felépülő installációk nyüzsgése paradox módon a semmi, a redukció karakteres megjelenítői. Néhány példával illusztrálom ezt a megállapítást.

6. tézis.

Az egyszerűsítés útjainak magyar vonatkozásai.

Magyarországon a nyugat európai világhoz képest a reduktív képzőművészet sajátos helyzetben volt (a rendszerváltásig). Az államilag támogatott művészettel szemben jelent meg, ezért különös jelentőséggel bírt. A nem betagozódott művészet, hosszú ideig a szabadságot, a szellem függetlenségét és a belső világ menedékét jelentette.

Válogatásom irányát markánsan meghatározták az alábbi gondolatok:

- Az Európai Iskola tevékenysége a világ zűrzavarát és az ember bizonytalanságát megtisztítva kínál menedéket.
- Kassák Lajos redukciója az „egészre” irányult: hitt abban, hogy a művészet feloldódik az életben, ezért a világ hétköznapi része, önmaga tagadása lesz.
- A hatvanas évek absztrakt művészete tiszta kiindulási alapot jelentett, megszűnt a külvilághoz igazodás kényszere.
- Korniss Dezső képtárgyaival próbálja pótolni a vállalhatatlan valóságot.
- A redukció sajátos női világa jelenik meg Ország Lili szürrealisztikus képeiben.
- Tót Endre a humor segítségével a semmi eléréséig dekonstruálja a valóságot.
- Reduktív irányultság érzhető a kilencvenes évektől meghatározó, intellektuális irányú festészetében.